

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁRA AZ 1903. ÉVBEN.

Az 1902-ik jubiláris esztendőre következő év a Széchenyi országos könyvtár életében a rendszeres gyarapítás és a csendes munkálkodás éve volt. A gyarapodás és a könyvtári használat nagy mérveket öltött; mindkettő oly arányokban, hogy az egyre fenyegetőbb módon érezhető helyszűke komoly aggodalmakra ad okot úgy a könyvtári belső rend fenntartása, mint a biztonság és a könyvtári kiszolgálat szempontjából. Az olvasóterem s a kutatók használatára fenntartott helyiségek, kivált az őszi és téli hónapokban, elégteleneknek bizonyulnak; akárhányszor megtörténik, hogy 25—30 látogató vár órákig arra, a míg az olvasóteremben hely ürül meg; s ez a helyhiány a közművelődésnek nagy kárára van. A könyvtári helyiségek kibővítése, nagyobb olvasóhelyiségek berendezése és a könyvtár használati idejének meghosszabbítása oly feladatok, melyeknek mielőbbi megoldása elsősorú tudományos és közművelődési szükséglet.

A könyvtár hivatalos személyzetében nagyobb változások nem történtek. *Melich János* dr. I. oszt. segédőr a IX. fizetési osztály 2-ik fokozatába, *Varjú Elemér* és *Vértesy Jenő* dr. II. oszt. segédőrök pedig a X. fizetési osztály 1. fokozatába léptek elő. A tisztviselők közül a következők tettek a Nemz. Múzeum megfelelő rovatából nyert anyagi támogatással tanulmányutakat: Dr. *Schönherr Gyula* igazgató-őr a római történelmi kongresszuson képviselte a Nemz. Múzeumot, dr. *Esztegár László* őr a bécsi udvari könyvtárban végzett irodalomtörténeti kutatásokat, dr. *Melich János* segédőr Dalmáciában szláv nyelvészeti tanulmányokat tett, *Havrán Dániel* segédőr felvidéki egyházi levéltárakban a magyar protestantizmus történetére vonatkozó adatokat nyomozta, dr. *Vértesy Jenő* segédőr pedig németországi könyvtárak anyagát és berende-

zését tanulmányozta. Megbízást nyert még *Varjú Elemér* segédőr a bécsi udvari könyvtár magyar vonatkozású kódexeinek átkutatására; e tanulmányútját azonban, közbejött körülmények miatt, kénytelen volt az 1904-ik évre halasztani. Ezekon kívül családi levéltárak átvetele, Bécsben és Grácban tartott könyv- és oklevél-árverezések többször tettek hivatalos kiküldetéseket szükségessé.

A Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett ismeretterjesztő előadások közül hármat a könyvtár tisztviselői tartottak. *Kereszty István* múzeumi őr a magyar zene művészi feldolgozásáról értekezett; dr. *Sebestyén Gyula* múzeumi őr a Széchenyi orsz. könyvtár középkori kódexeit és dr. *Esztegár László* őr a *Kazinczy* korabeli irodalmi ereklyéket ismertette. A könyvtár legbecsesebb darabjainak megismerését nagyban előmozdította az 1902. év végén rendezett és azóta újabb szerzeményekkel gyarapított történeti és irodalomtörténeti kiállítás, melynek az 1903-ik év folyamán 723 látogatója volt. Ezek között legnagyobb számot tettek ki a tanáraik vezetése alatt megjelent iskolai növendékek, kiknek a könyvtár tisztviselői szolgáltak magyarázatokkal. A könyvtár folyóirata, a *Kollányi Ferencz* igazgató-őr szerkesztésében pontosan megjelenő *Magyar Könyvszemle* is igyekezett híven beszámolni a könyvtár életében előforduló minden nevezetesebb mozzanatról és ismertetni a gazdag anyagnak egyik-másik csoportját. A szerkesztő pedig folytatta széleskörű kutatások alapján a Széchenyi orsz. könyvtár történetéről írott részletes tanulmányát, mely ez elsőrangú tudományos intézet multjából sok ismeretlen és feledésbe ment részletet világít meg. A folyóirat az 1897. évi XLI-ik törvény-cikkkel a könyvtárra rótt kötelesség alapján hivatalos adatok nyomán beszámol a hazai könyvnyomdákról és közzé tesz minden változást, mely azokban az év folyamán beállott; nemkülönben közli az 1902-ik évi hazai hírlapirodalom statisztikáját.

A könyvtárhoz érkezett és elintézett hivatalos ügyiratok száma 741 (1902-ben 955) volt. Az olvasóterem látogatására egy év alatt 3314 igazoló jegy adatott ki (1902-ben 3261 db.).

A könyvtár négy osztályában a gyarapodás együttes eredménye, néhány családi letéteménynek sok ezer darabra menő rendezetlen agyagát bele nem érve: 146.248 darab (1902-ben 133.515 db.). Mindezen osztályokban pedig egy év alatt 29.155

(1902-ben 27.473) olvasó és kutató fordult meg, kik a könyvtár állományából 96.641 (1902-ben 96.698) darabot használtak.

A gyarapodási, használati adatoknak és a végzett munkáságnak részletezése a következő:

I. A *nyomtatványi osztály* gyarapodása: köteles példányokban 9737 (1902-ben 9206), *áthelyezés* útján a Múzeum és a könyvtár egyéb osztályaiából 16 (1902-ben 53), *ajándék* útján 868 (1902-ben 1292), *vétel* útján 6020 (1902-ben 577); összesen 16.642 darab (1902-ben 11.128).

E könyvtárilag feldolgozandó évi gyarapodáshoz járul még 28.823 db (1902-ben 22.064) apró nyomtatvány, melyek anyaguk természete szerint tíz csoportra osztva és beérkezésük ideje szerint évnegyedes csomagokban megőrizve, ekkép oszlanak meg:

Gyászjelentések	6513 drb.
Zárszámadások és üzleti jelentések ...	2398 »
Egyházi körlevelek	509 »
Periratok	82 »
Hivatalos iratok	826 »
Műsorok	1535 »
Alapszabályok	755 »
Szinlapok	9080 »
Falragaszok	3911 »
Vegyes apró nyomtatványok	3214 »

Összesen 28823 drb.

A nyomtatványi osztály összes gyarapodásának darabszáma tehát: 45.465 (1902-ben 33.192).

Könyvek vásárlására, beleértve a Hajnik-könyvtár 10.000 kor. vételárát is, mely külön alapból fedeztetett s melyből tekintélyes rész a Múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége útján meg fog térülni, 18.198·36 kor., 935·75 márka, 226·15 frank és 90 olasz líra fordítatott (1902-ben a vásárlások összege ez volt: 11.040·74 kor., 247·70 márka, 25 líra, 9 holl. forint).

Ajándékokkal a következők gazdagították a könyvtár nyomtatványi osztályát:

Abafi-Aigner Lajos, Áldásy Antal, Alexics György, Alföldi Flatt Károly, Államvasutak igazgatósága, Alsófehérvármegye alispáni hivatala, Amsterdami Nemzeti Múzeum.

Balaton-bizottság, Balló István, Bánó Jenő, Bartoniek Géza,

Becker Fülöp Ágost, Bécsi Heeres-Museum, Bécsi Statistische Central-Commission, Bécsi tudományos Akadémia, Belügyministerium, Bene Lajos, Benesch Ágost (Bécs), br. Biedermann Rezső, Boroszlói Stadtbibliothek, Bosnyák-hercegovinai orsz. kormány, Bostoni Museum of Fine Arts, Bubics Zsigmond, Budapesti Tagblatt szerkesztősége, Budapest sz. főv. közmunkák tanácsa, Budapest sz. főv. statisztikai hivatala, Budapesti gyorsíró-egylet, Budapesti kir. orvos-egyesület, Budapesti tud. egyetem bölcsészeti kara, Buday Sándorné, Butt F. William (Milwaukee).

Chicagai John Crerar-library, Csaplár Benedek.

Da Costa Ferreira (Coimbra), Darvas Aladár (New-York), Délmagyarországi történeti és régészeti társulat, Direction de la Chronique de France (Auxerre), Donebauer Frigyes (Prága), Dunamelléki ev. ref. püspök, Dunántuli ág. hitv. ev. püspök.

Egri érseki egyházmegyei hivatal, Eperjesi görög kath. püspök.

Farkas Sándor, Farkas Traján, Fehér Ipoly, Fejérpataky László, Fellegi Viktor, Fialla Lajos (Bucarest), Fodor A. (Grác), Földművelésügyi Ministerium, Földtani intézet, Fraknói Vilmos.

Gárdonyi Albert, Geschov J. E. (Sofia), Gohl Ödön, Gyóry Tibor.

Haller Gusztáv, Harmonia, Havas Rezső, Herceggprimási iroda, Herman Ottó, Higginson Eduard (Southampton), Hodinka Antal, br. Hornig Károly, Horváth Béla, Horváth Géza, Horváth Ödön.

Incze Henrik, Izraelita magyar irodalmi társaság.

Kalocsai érseki egyházmegyei hivatal, Képviselőházi iroda, Kereskedelmi Ministerium, Kereskedelmi Múzeum, Kereszty István, Klemm Georg (Berlin), Klein Gyula, Kollányi Ferencz, Kolosvári tud. egyetem rektora, Koncz József, Kornis Elemér, Kovács Sándor, Kozma Bernát, Központi statisztikai hivatal, Krakói tud. Akadémia, Krausz Lajos, Külügyministerium, Kvassay István,

Láng József, Letschworth W. (New-York), Lóczy Lajos, Lów Immanuel.

Magyar jogász-egylet, Magyar Kárpát-egyesület, Magyar Könyvszemle szerkesztősége, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar tud. Akadémia, Makai Béla, Mangold Gusztáv, Manilai Exposition Board, Máramaros iparfejlesztő bizottsága, Márki Sándor, Maros-Torda vármegye alispáni hivatala, Matrone J. (Boscotrecase), Melich János, Merza Gyula, Meteorologiai és földmágnességi intézet, Mihályfi Ákos, Miskolci kereskedelmi és iparkamara, Múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége.

Nagy Mór, Nagybányai Múzeum-egylet, New-Yorki Columbia University library.

Ogilvie-Gordon Mária (Aberdeen), Olasz közoktatási ministerium (Róma), Olschi L. S. (Firenze), br. Orczy Béla, Ornithologiai központ, Országos elmeorvosi értekezlet, Országos levéltár, Osztrák földművelési ministerium, Osztrák kereskedelmi ministerium.

Pancera István, Pénzügyi Hírlap szerkesztősége, Pénzügy-ministerium, Péterfi Tamás, Petrik Géza, Petrovics László, Porse Miklós, Posta- és távirtdaigazgatóság, Pozsonyi orvos- és természet-tudományi társulat, Protestáns orsz. árva-egylet.

Rácz Béla, Raffay Ferenc, Réthy László, Rexa Dezső, Rindauer Valéria, Rio-Janeirói Biblioteca Nazionale, Rippel-Rónai József, Ritvay Jenő, Román közoktatásügyi ministerium, Róna Sámuel, Roth Gyula (New-York), Rubinna Alfonso (Bologna).

Schönherr Gyula, Schulek Vilmos, Schweng József, Sebestyén Gyula, Simonyi Zsigmond, Smithsonian Institution (Washington), Szabó Ervin, Szalay Imre, Szalay László, Szegedy-Maszák Hugó, Székely Dávid, Székely Nemzeti Múzeum, Székesfejérvár város iskola-széke, Széll Farkas, Szilágy vármegye alispáni hivatala, ifj. Szinnyi József, Szirmay Balamér.

Tarsoussi-Zade (Nizza), Téglás Gábor.

Ujvidéki Matica Srpska, Upsalai egyetemi könyvtár.

Valkovszky Miklós, Vallás- és közoktatásügyi ministerium,

Vályi János, Városey Gyula, Vértesy Jenő.

Zarándy A. Gáspár.

Az ajándékozók száma 170 (1902-ben 147).

Az év szerzeményei közt kétségtelenül a legbecsesebb néhai *Hajnik Imré*-nek mintegy 5000 kötetből álló rendkívül értékes szakkönyvtára. A könyvtár igen gazdag az európai jogtörténetre vonatkozó művekben, hosszú sorozatokban vannak meg benne külföldi okmánytárak, a jogi szakirodalom termékei és egyetemes történeti művek, melyekben a Széchényi orsz. könyvtárnak nagyok a hiányai. E hiányok pótlásáról a nagymélt. Ministerium a Hajnik-könyvtár megszerzésére adott külön fedezettel gondoskodott. A vétel a Múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelőségével történt meg-állapodás szerint oly módozatokkal hajtattott végre, hogy a Hajnik-könyvtárból a Múzeumban már meglévő anyag vidéki könyvtárak czéljaira megfelelő ellenérték mellett a főfelügyelőségnek fog átadatni. A nagy könyvtár feldolgozásáról, e célra kilátásba helyezett rendkívüli munkaerővel, az 1904. év folyamán fog intéz-kedés történni.

A Régi Magyar Könyvtár gyarapodása, daczára hogy annak darabjai egyre ritkábbak lesznek, áruk pedig hihetetlen magasra szökik, igen tekintélyes volt. Ezekkel részint hiányokat pótolunk, részint hibás példányok mellé szereztünk jobbakat. Így az elmúlt évben megszereztük a következőket:

1. Seneca, *Insignes ac elegantissimae sententiae*. Coronae, 1555. (25 kor.)
2. Enyedi Georgius, *Explicationes locorum veteris et novi testamenti*. Kolozsvár, 1598. (30 kor.)
3. Zvonarics, *Az szentírásbéli hitünk ágainak bizonyos móddal és szerivel három könyvekre osztása*. Keresztúr, 1614. (60 kor.)
4. Leepes Bálint, *Az halandó emberi nemzetnek fényes tüköre*. Prága, 1616.
5. Elevenkúti, *Symbolum philosophicum*. Tyrnaviae, 1663. (50 kor.)
6. Sennyey L. *Ab origine sapientiae*. Tyrnaviae, 1671. (30 kor.)
7. Viszoczany Fr. *Synopsis vitae*. Tyrnaviae, 1671. (20 kor.)
8. Kegyelmi pápens. Cassoviae, 1673.
9. Korenus, Payss. Csiki klastrom, 1682.
10. Uj és ó kalendárium 1683. évre. Lőcse. (Eddig ismeretlen változat.)
11. Comenius, *Orbis sensualium pictus*. Leutschoviae, 1685.
12. Breithor Elias, *Das gute theil der kinder Gottes*. Lőcse, 1691. (Eddigéle egyetlen példány.)
13. Soarius. *De arte rhetorica libri III*. Tyrnaviae, 1695. (60 kor.)
14. *Pretiosa occupatio sodalis Mariani*. Tyrnaviae, 1696. (50 kor.)
15. Károli Gáspár, *Szent biblia*. Cassel, 1704. (30 kor.)
16. II. Rákóczy Ferencz hadi regulamentuma. Kolozsvár, 1707.

Ezekon kívül még a következő magyar vonatkozású, régi ritka nyomtatványok jutottak a Széchényi orsz. könyvtár birtokába: *Georgiewiz*, *De Turcorum moribus*. Parisiis, 1568 (75 frank); *Dudits*, *Dionysii Halicarnassei de Thucydidis historiarum libris iudicium*. Venetiis, 1560. (40-50 kor.); *Epistolae Jacobi Piccolomini*. Mediolani, 1506 (121-25 frank). Nagyérdekű egy egyleveles bécsi nyomtatvány, 1583-ból, melylyel a Gergely-féle új naptár az ausztriai tartományokba behozatik stb.

A könyvtár olvasótermének látogatottsága és a használt könyvek száma a megelőző évek eredményéhez képest ismét tekintélyes emelkedést mutat; a fokozott mérvű használat az utolsó években a következő volt:

1903-ban	22.568	olvasó	53.866	könyvet	használt
1902-ben	21.732	»	50.865	»	»
1901-ben	17.822	»	45.274	»	»
1900-ban	15.301	»	39.043	»	»

Ebbe a számba nincs beletudva a könyvtár belső termeiben dolgozó szakférfiak által használt könyvek mennyisége, mely szintén igen tekintélyes. A kikölcsönzés útján használt könyvek számában szintén emelkedés mutatkozik, a mennyiben 2272 egyén 4742 könyvet kölcsönzött ki. 1902-ben 2337 egyén 3683 művet használt a könyvtár helyiségein kívül.

Annak daczára, hogy a könyvtárnak nagy mértékben növekedő forgalma a hivatalos személyzet munkásságát fokozott módon vette igénybe, a könyvtári feldolgozás eredményében nem állott be visszaesés. Egy év alatt ugyanis 4928 mű osztályoztatott, melyekről 6334 könyvtári czímlap készült (az 1902. évi eredmény 3842 mű 5378 czédulával). Kötés alá 1257 mű került 1755 kötetben (1902-ben 1121 mű 1808 kötetben).

A köteles nyomdatermékek kezelését végző iroda, bár Magyarország nyomdai termelése az 1903. évben némileg emelkedett, elismerésre méltó munkásságot fejtett ki. Az irodába egy év alatt 1881 nyomtatvány-csomag érkezett (1902-ben 2017); az iroda pedig 2093 postai küldeményt, jobbára átvételi elismervényeket, továbbított (1902-ben 2438-at); ezek közül 497 be nem küldött sajtótermékek reklamálása volt (1902-ben 709). Ez az utóbbi szám, valamint az 1897. évi XLI. törvényczikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen kevesebb esetben megindított peres eljárás mutatja, hogy a nyomdai köteles példányok beküldéséről szóló törvény végre átmegy a köztudatba s megtorló eljárás alkalmazása ritkábban válik szükségessé. 1903-ban a könyvtár csak 40 esetben kereste meg a közalapítványi ügyigazgatóságot (1902-ben 267 esetben), hogy a törvény intézkedéseit nem követő nyomdák ellen sajtórendőri kihágás ügyében eljárást intézzen. Az a körülmény, hogy kir. bíróságok e törvényt, különösen pedig az elévülési határidőt különbözőképen magyarázzák, arra készítette a könyvtárat, hogy egységes joggyakorlat meghonosítása érdekében a szükséges kezdeményező lépést megtegye.

A kir. bíróságok előtt az 1902. év végén és a következőnek folyamán indított tárgyalások eredményeül a M. Nemz. Múzeum javára a következő nyomdák marasztaltattak el a törvény által megszabott pénzbüntetésben és megfelelő kártérítésben:

	Aradi Lajos hódmezővásárhelyi ny. ...	14'—	Kor.
	Aradi nyomda részvénytársaság	6'—	»
	Baksy Barna abaujszántói ny.	8'—	»
	Berger L. adai ny.	14'28	»
5.	Boros Jakab nagyváradi ny.	33'—	»
	Brassói Lapok (Grünfeld Vilmos) ny.	11'68	»
	Csendes Jakab temesvári ny.	5'—	»
	Debreczeny Gyula székesfehérvári ny.	10'—	»
	Fleissig Lipót karánsebesi ny.	96'60	»
10.	Gonda I. és társa budapesti ny.	11'—	»
	Gross és Grünhut budapesti ny.	1'—	»
	Gyulafehérvári liczeumi ny.	5'—	»
	Gyulai István aradi ny.	10'60	»
	Harsányi E. budapesti ny.	43.—	»
15.	Hay és Grün szolnoki ny.	5'48	»
	Hirschl N. muraszombati ny.	35'—	»
	Hoffmann M. Lipót hatvani ny.	3'—	»
	Hungaria resicزابányai ny.	5'—	»
	Iglói Tatra ny.	20'—	»
20.	Ivkovič György újvidéki ny.	10'50	»
	Kellner Emil budapesti ny.	20'—	»
	Kohn és Klein munkácsi ny.	10'—	»
	Kozsanits Miklós pancsovai ny.	10'—	»
	Krausz és Fischer szabadkai ny.	20'—	»
25.	Krausz Mór és társa szabadkai ny. ...	3'—	»
	Kutassy Imre debreczeni ny.	5'—	»
	László Béla kassai ny.	20'60	»
	Lévai Izsó rimaszombati ny.	11'65	»
	Mayer és Berger máramarosszigeti ny.	5'—	»
30.	Monorkerületi ny.	70.—	»
	Neumann József makói ny.	10'—	»
	Nobel Ármin pápai ny.	9'50	»
	Pannonia sátoraljaújhelyi ny.	8'30	»
	Pécsi püspöki liczeumi ny.	5'—	»
35.	Popovits testvérek újvidéki ny.	10.96	»
	Preszler Mihály budapesti ny.	14'54	»
	Rábely Miklós rimaszombati ny.	30'—	»
	Révai és Salamon budapesti ny.	5'—	»
	Rosenberg Lajos (Veres S. utóda)		
	temesvári ny.	5'—	»
40.	Rosner Adolf németbogsáni ny.	6'—	»
	Salva Károly lipótszentmiklósi ny. ...	30'—	»
	Schulcz I. gödöllői ny.	10'—	»
	Sichermann Mór máramarosszigeti ny.	20'—	»
	Singer Ede székesfehérvári ny.	20'—	»

45. Steier Izidor lipótszentmiklósi ny. ...	21.—	Kor.
Straub Ödön zentai ny.	10.—	»
Süveges József monori ny.	6·50	»
Szabó Ferencz hajduböszörményi ny.	10·32	»
Szent-Endre és vidéke ny.	10.—	»
50. Tahy R. zalaegerszegi ny.	1.—	»
Teszlik József szakolczai ny.	3·28	»
Várnai Lipót szegedi ny.	20·64	»
Vig Simon pancsovai ny.	10.—	»
Weisz és Sziklai lugosi ny.	5·24	»
55. Wendt és fia budapesti ny.	30.—	»
Wettel és Veronits verseczi ny.	21.—	»
Zollner Dezső soproni ny.	8·08	»
Zollner és Ungar soproni ny.	5.—	»

Összesen 870·75 Kor.

II. A *kézirattár* évi gyarapodása legnagyobbbrészt vásárlás útján: 235 kézirat, 367 irodalmi levél, 21 irodalmi analecta és 110 fényképmásolat. Ebbe belé van számítva az év folyamán rendezett Gyurikovits-hagyaték anyaga is, mely a tavalyi jelentésben még nem szerepelt. A becses gyűjtemény a kézirattárat 105 kötet kézirattal és 31 irodalmi levéllel s analectával gazdagította. Az évi szaporulat darabszáma tehát 733 (1902-ben 768).

Kéziratok vásárlására 1735 kor., 414 lira és 10 márka fordítottott.

Ajándékozók voltak:

A br. Eötvös József kollégium igazgatósága, Grünhut Alfréd, Kazinczy Arthur, Kisfaludy Á. Béla örökösei, hg. Liechtenstein Rudolf, Rexa Dezső, Szente Imréné, Szivós Béla.

Az ajándék útján szerzett darabok nevezetesebbjei a következők:

Hg. Liechtenstein Rudolf cs. és kir. első főudvarmester Khevenhüller-Metsch Rudolf, Mária Terézia főudvarmesterének és főmarsalljának egy kötetnyi naplójával ajándékozta meg a Nemzeti Múzeumot. Az ajándéknak nagy értéke, a napló történelmi becsén kívül, abban áll, hogy e napló-sorozat öt kötete már régen a könyvtár birtokában van, s hogy a hozzájött hatodik kötet azt nagymértékben teljessé teszi.

Irodalmi tekintetben megbecsülhetetlen az a kincs, melyet néhai Kisfaludy Á. Béla örökösei nevében, a család idősb ágának

levéltárával egyetemben, Kisfaludy Zs. Lajos taápi plébános adott át. Kisfaludy Sándor eredeti kéziratának hosszú sora van e gyűjteményben; így »Himfy szerelmei« régi, az első kiadás előtti szerkezetökben, az életrajzi szempontból oly fontos »Francia fogásom«, »Két szerető szívnek története«, »Gondolatok«, »Prologus a füredi játékszin megnyitására«, mind a költő eredeti kéziratában; ezenkívül sok önéletrajzi jegyzete, több kézirati töredéke, nevének Szegedy Rózának emlékkönyve, Dukai Takács Judit költőnőnek kéziratái stb.

A Nemzeti Múzeum gazdag Petőfi-ereklye gyűjteménye, Kazinczy Arthur ajándékából egy értékes darabbal gyarapodott, a nagy költő egy verses levelével, melyet Kazinczy Gáborhoz intézett.

Legnagyobb gyarapodása a kézirtárnak Gyurikovits Ferencz hagyatékából volt, mely két év előtt a közalapítványi kir. ügyigazgatóság közvetítésével és az örökösök hozzájárulásával szereztetett meg. A kézirati hagyaték túlnyomó részben néhai Gyurikovits György történettudós gyűjteményéből áll, melynek zöme már régóta a könyvtár birtokában van. Van benne egy 1489-ben írt magyarországi papír-kódex, mely Ebendorffer »Summula legum« könyvét tartalmazza; Pozsony városára és környékére 11 kötet, más vármegyékre 8, köztörténeti eseményekre 10, magyar családok történetére 9 kötetnyi adattár vonatkozik. Oklevél-másolat van 6 kötet, Bél Mátyás nagy történelmi-földrajzi művének kiadatlan részeiből 9 kötet, Gyurikovits György saját irataiból pedig 11 kötet.

Vétel útján nagyértékű darabok kerültek a kézirtárra a Folliot-Crenneville gyűjtemény bécsi, és a gr. Wimpffen-gyűjtemény gráciai árverésein. Itt szerezte meg a könyvtár az első Lenau-kéziratot, mely a magyar származású nagy német költőnek egy magyar tárgyú költeményét (Die Bauern am Tissastrande) tartalmazza. Nagy érdekű István nádornak verses búcsúja a magyar fővárostól (Abschiedsgruss an Ofen und Pest), mely két eredeti példányban is megvan. Ezenkívül magyar íróktól, művészekről nagyszámú eredeti levél került ez árveréseken a Nemz. Múzeum tulajdonába.

Egyes régibb kéziratok közt a nevezetesebbek: egy XV. századi magyarországi pergamen-missale, egy 1534-ben másolt

magyarországi graduale, egy arab könyv (Hadzá kitáb), mely Füleknek 1593-ik évi bevételekor került hadizsákmány gyanánt a keresztények kezére, Thordai János XVI. századi Epictetus-fordítása stb.

Újabbkori kéziratokból kiemelendők Vörösmarty »Ország-házá«-nak és Tompa »Hajnalká«-jának eredeti kézírata, Kossuth Lajos Országgyűlési Tudósításainak hiányzó számai, 36 db. színházi sűgőkönyv, melyek elsőrangú írók kiadatlan színdarabjainak szövegét tartalmazzák.

Az irodalmi levelestár nagy mértékben gyarapodott. A többi közt Arany János, Kazinczy Ferencz, Fáy András, br. Eötvös József, Gaál György, Döbrentei Gábor, Fessler, Endlicher, Pyrker, Czuczor Gergely, Toldy Ferencz, Hunfalvy Pál, Pulszky Ferencz stb. leveleivel.

A kézírattárat a lefolyt évben 293 kutató kereste föl, kik annak anyagából 1466 darabot használtak (1902-ben 291 kutató 634 darabot használt).

A végzett munka az újabb szerzemények könyvtári rendezésén és feldolgozásán kívül főleg a nagy terjedelmű és teljesen rendetlen állapotban átvett Gyurikovits-gyűjtemény rendbeszedését czélozta. Ezenkívül szakadatlanul folyt az Irodalmi Levelestár átalakításának és lajstromozásának munkája, mely évekig tartó művelet.

III. A *hírlapkönyvtár* gyarapodása. *köteles példányokban* (a törvényben előírt módon, havi vagy évnegyedes csomagokban, kíséző kimutatás mellett, és szabályellenesen egyes számonként küldve) 85.452 hírlapszám (1902-ben 87.901 sz.); *ajándék* útján 584 hírlapszám, *vásárlás* útján 2719, összesen 88.755 szám. (Az 1902. évi eredmény 95.097 hírlapszám volt.)

Az ajándékozók, a Nemzeti és Országos Kaszinón kívül, melyek évek óta külföldi hírlapok egész sorozatát bocsátják a Nemz. Múzeum rendelkezésére, a *mexikói kormány*, mely az ottani hivatalos lapnak (Diario Official) két évfolyamát, és *Gohl Ödön*, ki az *Iskolai Kis Tükör*-nek 1864—65-iki folyamát ajándékozta.

Vétel útján szereztettek a következő hírlapok összesen 763 kor. vételáron: a *Komáromi Lapok*-nak 1849. évi teljes folyama, mely a hírlapkönyvtári anyag legbecsesebb darabjai közé tartozik; *Miku Emilián*-tól négyféle hazai oláh hírlapnak

az 1838—1864. időközből összesen 28 évfolyama, a *Pressburger Wochenblatt* 1773. a *Mezei Gazdák Barátja* 1830. I. negyed, a *Pesther Handelszeitung* 1848., az *Evangel. Wochenblatt* 1857—1860., *Evangel. Blätter* 1862., *Der Glaubensbote* 1864. évfolyamai.

A hirlapkönyvtár olvasótermét 2990 egyén látogatta, kik a könyvtárban 6980 hirlapkötetet használtak. Házi használatra pedig 89 egyénnek 421 hirlapkötet adatott ki. E szerint a hirlapkönyvtárban 3079 olvasó 7401 kötetet használt (1902-ben 2711 egyén 6239 kötetet). A használat emelkedése tehát itt is nagymérvű.

A hirlapkönyvtár munkáját nagyban megnehezíti az, hogy egyes nyomdák a hirlapokat még mindig nem az 1897. évi XLI. törvénycikkben meghatározott módon, t. i. havi vagy negyedévi csomagokban, hanem egyes számonként küldik be. E tekintetben minden felvilágosítások és útbaigazítások daczára sincs semmi javulás, mert a lefolyt évben is közel 20.000 hirlapszám érkezett ilyen módon (1902-ben 19.751 sz.); s ez az ellenőrzést szerfölött nehezé teszi.

A hirlapkönyvtárban végzett munka a következő: czéduláztatott 241 új hirlap 2220 évfolyama (1902-ben 189 hirlap 295 évfolyama); átnézetett 1121 hirlap 87.196 száma (1902-ben 1331 hirlap 85.786 sz.). Kötetett 785 kötet hirlap (1902-ben 734 köt.); a kötés költsége 2253.78 koronát vett igénybe (1902-ben 2194.62 kor.). Az év vége felé régi hirlapszámok megszerzése érdekében szerkesztőkhöz, kiadókhöz 24 megkeresés intéztetett, melyekkel a könyvtár 632 hiányzó számot kér. Az év végéig ennek 31 beküldött szám volt az eredménye.

IV. A *levéltár* évi gyarapodása igen nagy mérvet öltött. *Ajándék* útján 2280 darab irat és 3 fénykép; *vétel* útján 2668 db.; *csere* útján 2 db.; *letétképen*, az alább felsorolandó családi levéltáraknak még össze nem számított sok ezernyi okiratán kívül, 3289 db. gyarapította a gyűjteményt; úgy hogy az említett örök letéteken kívül az évi gyarapodás darabszáma 4953 db.

Ajándékozók a következők:

Dr. Áldásy Antal, Belső József, Béli István, gr. Bethlen Anna, Czárán István, Doby Antal, Döry Ferencz, Éder Pál, br. Eötvös-kollégium igazgatósága, Grünhut Alfréd, Iványi Béla, Kaszap Andor, Kolosy István, Kécsey Viktor, Reinhard József, Sütő Áron, Szalay Lászlóné, Szegedy-Maszák Hugó, Tattay István, Trebitsch Ignác.

A levéltár gyarapítására 10819'82 korona és 106 márka fordított.

E tekintélyes összegből 6000 koronát tesz ki az *Ibrányi család* okiratainak vételára, mely levéltár 1886 óta mint ideiglenes letét a Széchényi orsz. könyvtárban őriztetett. A levéltárban összesen 1159 okirat van, melyek közül 1 az Árpád-korra, 40 a XIV., 167 a XV. századra és 93 a XVI. századnak a mohácsi vézi előtti korára esik.

Nagybecsű gyűjtemény jutott a levéltár tulajdonába a Folliot-Crenneville gyűjteménynek bécsi és a gr. Wimpffen-gyűjteménynek gráci árverésekor. Az előbbiben különösen az uralkodóház tagjaitól származó levelek és kéziratok nevezetesek, míg az utóbbinak 239 dbból álló sorozatában a XVI. és XVII. századból sok elsőrangú történelmi értékkel bíró darab található. Mindkét gyűjtemény megszerzésénél a Nemzeti Múzeum a m. kir. Országos Levéltár érdekeit is szemmel tartotta, s a hogy ez évek óta több ízben történt, most is az Országos Levéltárnak engedte át a megszerzési ár megtérítése mellett azokat a darabokat, melyekről kétségtelenül meg volt állapítható az, hogy egykor az Országos Levéltár állagához tartoztak.

Rendkívül eredményes volt a középkori oklevelek és a nemesi iratok gyűjteményének gyarapítása. A középkori oklevelek gyűjteménye 418 dbbal gazdagodott, a nemesi iratok gyarapodása 27 db. Ezek között 9 db. eredeti czimeres levél van.

Az újabkori iratok gyűjteménye nagyfontosságú darabokkal gazdagodott. A legnevezetesebb szaporulat gr. *Leiningen Károly* 1848/49-es honvédtábornok naplója és levelezése, mely Marczali Henrik egyetemi tanár közvetítésével Bethlen Anna grófnő ajándékából jutott a levéltár tulajdonába. A 69 darabból álló gyűjtemény a tábornok naplóján kívül nejével és rokonaival váltott leveleket, s egyéb reá vonatkozó iratokat tartalmaz; köztük van az a levél is, melyet a tábornok kivégeztetése napján írt sógorához.

Nevezetes gyarapodása volt a levéltárnak néhai Wodianer Samu bankár hagyatékából, mely a XIX. század 40-es éveiből Kossuth, gr. Széchényi István, br. Eötvös József és br. Wesselényi Miklós üzleti ügyekben írt számos levelét tartalmazza, s ezenkívül az 1848/49-es iratok csoportját 85 drbból álló gyűjte-

ménnyel gyarapítja, melynek iratai legnagyobb részt a magyar kormánynak a fegyverszállítással kapcsolatos pénzügyi műveleteire tartalmaznak értékes adatokat.

Nevezetesebb szerzemények még gr. Széchényi Istvánnak négy levele Thürheim Lujza grófnőhöz az 1819—24 évekből, Deák Ferencz két nagyérdekű tudósítása sógorához, Oszterhuber Ferenczhez az 1834-ik évi országgyűlésről, az Ellenzéki (később Radikál-) kör tagajánló könyve és 1847 június 27-től 1849 jún. 29-ig vezetett jegyzőkönyve, és a Deák Ferencz kehidai birtokának eladására vonatkozó 5 drb irat 1854-ből.

Általában újabkori, különösen pedig az 1848—49-es eseményekre vonatkozó irat- és nyomtatványgyűjteményünk gyarapodása nagymérvű volt, a mennyiben ez utóbbi 276 darabbal gazdagodott.

Családi levéltárak letéteményezése körül az 1903-ik év eddig el nem ért eredményeket mutat. Nem kevesebb, mint 12 család helyezte el a Múzeumban a lefolyt év alatt levéltárát. E levéltárak a következők:

1. Ghyczy Béla ny. altábornagy a *Ghyczy* család levéltárát adta át.

2. Leövey Sándor közigazgatási bíró a *Leövey* családját, mely összesen 49 darab iratot, köztük 32 középkorit tartalmaz; ezek között van V. László királynak a család részére adott armálista, mely az egyetlen czimeres levél, a mit a Nemz. Múzeum e királyunktól bír.

3. A Zalabéri *Horváth* család iratait Barcza Károlyné szül. Zalabéri Horváth Irma ajánlotta fel. E családi levéltár iratainak száma 752; ezek között 12 drb a középkorból való.

4. Kisfaludy Árpád Béla örököseinek nevében Kisfaludy Zs. Lajos a család idősb ágának levéltárát adta át a már korábban letéteményezett *Kisfaludy-levéltár* kiegészítéséül. E levéltár darbjainak száma 1765; ezek között van 9 drb XIII., 130 drb XIV., 158 drb XV., 72 drb XVI. (1526 előtti) eredeti oklevél, úgy hogy a középkori eredeti oklevelek száma 369; köztük van egy elsőrangú diplomatikai ritkaság, Kis Károly királynak 1386. évi oklevele. E levéltárhoz újabban még több kiegészítés is járult. Mindez iratok a már 1884 óta a Múzeumban lévő Kisfaludy-családi levéltárhoz csatoltatván, ez által a letéteményezett levéltárak számában nem állt be nagyobbodás.

5. Bartal Béla cs. és kir. kamarás a *Bartal-család* levéltárát helyezte el a Nemzeti Múzeumban. A kis terjedelmű levéltár 77 darab iratot, közte 4 drb középkorit, foglal magában.

6. Gróf Hadik-Barkóczy Endre v. b. t. t. a Szalai gróf *Barkóczy-család*,

7. Szögyény-Marich László v. b. t. t. a Magyarszögyényi és Szolgaegyházi *Szögyény-Marich-család*,

8. Antos János a Rétyi *Antos-család* levéltárát helyezték el a Nemzeti Múzeumban.

9. Berzeviczy Albert v. b. t. t. a Kakaslomniczi és Berzeviczei *Berzeviczy-család* berzeviczei ágának levéltárát adta át. E gazdag levéltár 1123 okiratot foglal magában, ezek között van eredeti a XIII. századból 16, a XIV. századból 178, a XV. századból 144, a XVI. századból (1526-ig) 46 darab.

10. Kolosy István cs. és kir. kamarás a *Kolosy*,

11. Nagyemőkei Deseő Leoné szül. Kruplanicz Lojka a *Kruplanicz*,

12. özv. gróf Festetich Leoné szül. Kubinyi Krisztina a *Kubinyi-család* kövári ágának levéltárát helyezték el örök letétemény gyanánt.

13. *Szily* Kálmán akadémiai főtktár családi levéltárának még az 1881. évben átadott 2447 darabból álló anyagát a családi letétemények közé óhajtván elhelyeztetni, kivánsága szerint az iratok a családi levéltárak sorába vétettek fel.

E letéteményekkel a Nemzeti Múzeumban elhelyezett családi levéltárak száma *hatvanhétre* emelkedett.

Korábban elhelyezett családi levéltárak közül a következők nyertek kiegészítéseket:

1. A gr. *Széchenyi-család* levéltárához gr. Széchenyi Imre és gr. Széchenyi Aladár járultak újabb darabokkal.

2. A *Kvassay-család* levéltára egy drb irattal gyarapodott.

3. Özv. Péchy Lászlóné a *Péchy-család* levéltárához adott kiegészítő darabokat.

Ezen kívül Rosty Flórisné szül. gr. Forgách Ilona átadta a *Rosty-család* iratait, melyek csekély számuk miatt csak akkor lesznek a családi letétemények sorába iktatandók, ha a család többi irataival kiegészítést nyernek.

A levéltárat a lefolyt évben 212 kutató kereste fel, a kik

27,797 iratot, 528 drb nyomtatványt, 368 drb pecsétmásolatot és 1 fényképet használtak. Külső használatra pedig 33 térítvényen 431 irat, 7 fénykép és 11 pecsétmásolat adatott ki. Összesen tehát 245 egyén a levéltár állományából 29.143 darabot használt. (1902-ben 187 egyén 34.866 drbot.)

A levéltár belső munkásságát a következő adatok mutatják:

A czimeres leveleknek *Aldásy Antal* múzeumi őr által készített katalogusából, mely a legutóbbi idők szerzeményeivel is kiegészítettett, 25 nyomtatott iv van készen. A mohácsi vész előtti oklevél-anyag lajstromozása az 1469-ik évig haladt. Az 1848—49-iki proklamációk gyűjteményének jegyzékbe vétele befejezést nyert. A három évig tartó munka eredménye 2449 czímmás, melyeken a gyűjtemény 3666 darabjának kelte, kibocsátói, kezdő sorai, a nyomtatás helye és ideje pontosan fel vannak tüntetve.

Az új szerzemények feldolgozását s a növedéknaplóba való rendszeres bevezetését némileg hátráltatta néhány nagy szerzeménynek darabról darabra való beiktatása. Így különösen az Ibrányi-család iratainak bevezetése hónapok munkája volt, a mi miatt a szerzeménykönyv csak az év vége felé haladhatott párhuzamosan az újabb gyarapodás folyamatával.

Nagyobb munkát igényelt az eddig külön kezelt Véghely-gyűjtemény több ezerre menő anyagának a törzsgyűjteménybe való beosztása, mely művelet a levéltár törzsanyaga elhelyezésének teljes megváltoztatását tette szükségessé.

Az újabb szerzemények és néhány újabb családi letéteménynek, melyekről a számadatokat közöltük, levéltári feldolgozásán kívül a régebben elhelyezett családi letétemények közül végleg rendeztetett: a gróf Bethlen-család marosvásárhelyi levéltárának lajstromozatlan része, mely 5699 XVIII. és XIX. századi iratot foglal magában. Befejezést nyert a báró Bánffy-levéltár rendezése is; e szerint a levéltár 3245 darabot foglal magában, e közt 12 drb középkorit. Folyamatban van a Szerdahelyi- és Ghyczy-levéltárak rendezése. Az újabban érkezett nagyszámú letétemények feldolgozása némi haladékot idézett elő a nagy terjedelmű br. Balassa-levéltárnak már évek óta folyó rendezésében. A Szent-Ivány-család levéltárának évekig tartó lajstromozása végleg elkészült s csak a nagy munka felülvizsgálata van hátra.

A könyvtár tisztviselőinek és alkalmazottainak az 1903-ik évben kifejtett társadalmi és irodalmi munkásságát a következő összeállítás mutatja:

Dr. Fejérpataky László

osztályigazgató, egyetemi ny. r. tanár, múzeumi és könyvtári orsz. felügyelő,
a M. Tud. Akadémia rendes tagja.

1. Palaeographiai vélemény az u. n. Karacsai-codex és egyéb hamisítványok felől (Akad. Értesítő 1903. ápr. füz.).

2. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi orsz. könyvtára az 1903. évben (M. Könyvszemle 1903. II. füz.).

3. Kéziratban: A Széchényi orsz. könyvtárról szóló rész, a »Budapesti múzeumok kincsei« cz. kiadvány számára.

Id. Szinnyei József

kir. tanácsos, igazga-tóór, a M. T. Akadémia levelező tagja.

1. »Magyar írók élete és munkái« 78—83. füzet (IX. kötet 5—9. füzet, X. kötet 1. füzet, Nagy—Pálfi, összesen 1369 életrajz).

2. A magyar hirlapirodalom 1902-ben. (A Magyar Könyv-Szemle 1903. III. füzetének melléklete).

3. Timár-ház. Naplójegyzetek. VI—VIII. rész. 1837—1839. (A Komáromi Lapokban és különnyomatban 1903).

Kollányi Ferencz

jaáki apát, múzeumi igazgató-ór, a M. Tud. Akadémia levelező tagja.

1. A Széchényi országos könyvtár az egykori pálos kolostorban. (Magyar Könyvszemle 1903. évf. 1, 118.)

2. A Nemzeti Múzeum megalapítása és a Széchényi-országos-könyvtár. (U. ott. 193.)

3. Javaslatok és tervezetek a Nemzeti Múzeum szervezetére vonatkozólag 1811-ben. (U. ott. 322.)

4. Szerkesztette a Magyar Könyvszemlét.

Dr. Schönherr Gyula

múzeumi igazgató-ór, egyetemi magántanár, a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének előadó-titkára, a Magyar Tud. Akadémia levelező tagja.

1. Magyarország története az Árpádház kihaltától a mohácsi vészig. (Sajtó alatt, a Képes Világtörténet VI. kötetében.)

2. A római Casanate-könyvtár Corvin-kodexe és magyar bejegyzései. (Kéziratban; felolvasatott a Magyar Tud. Akadémia 1903 május 25-iki összes ülésében)

3. Városi életünk emlékei. (Magyarország történelmi emlékei az ezredéves országos kiállításon. II. rész. Budapest, 1903.)

4. Czéhemlékeink a XVII. és XVIII. századból. (U. ott.)
5. Jelentés a múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének 1902. évi működéséről. (Budapest, 1903.)
6. Jelentés a Magyar heraldikai és genealogiai társaság 1903. évi működéséről. (Turul, 1903. évf. 4. füzet.)
7. Szerkesztette a Magyar Történelmi Életrajzokat és Varju Elemér társaságában a Turult.

Horváth Ignác

múzeumi őr.

1. *Folyóiratok 1902. évből.* (Melléklet a Magyar Könyvszemle 1903. évfolyama 3. füzetéhez.)
2. *Történeti repertorium.* (Századok 1903. évfolyamában.)

Kereszty István

múzeumi őr.

1. A hazai nem magyar hirlapirodalom 1902-ben (Magyar Könyvszemle 1903. III. füzet.)
2. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemlében.
3. Zenei tanulmányok, bíráló cikkek és jellemrajzok a *Vasárnapi Ujság* 9. 12. 18. 43. 44., az *Uj Idők* 50., a *Zenelap* 1. 2. 3. 6. 7. 13. 14. 17. 21. 22. 25. 26. 28. 31. (s német nyelven az 5.), *Zeneközlöny* I. évf. 23., II. évf. 2. 3. számaiban, budapesti tudósítások a győri *Magyar Lant* legtöbb számában.

Dr. Áldásy Antal

múzeumi őr, egyetemi magántanár.

1. Alsáni Bálint bibornok. Budapest, 1903. (Magyar Történelmi Életrajzok. 1903. évf. I. füzet.)
2. Herczeg Khevenhüller-Metsch József emlékiratai a M. N. Múzeumban. (Magyar Könyvszemle 1903. évf.)
3. A Gellyei család czimereslevele 1522-ből. (Turul, 1903. évf.)
4. Ismertetések és bírálatok a Századok, Turul és a Mittheilungen des Instituts für österr. Geschichtsforschung egyes füzeteiben.

Dr. Sebestyén Gyula

múzeumi őr, a M. Néprajzi Társaság főtítkára, a M. Tud. Akadémia nyelvtudományi és irodalomtörténeti bizottságainak tagja.

1. Rovás és rovásírás. — Bevezetés. I. Számrovás. II. Tulajdonjegy. (Ethnographia, 1903. évfoly. 1—5. közlemény.)
2. Ursprung der Bustrophedonschrift (Zeitschrift f. Ethnologie, 1903. évi foly. 5. füz.)
3. Telegdi János Rudimentájának hamburgi és marosvásárhelyi kézírata (Különlenyomat a Magyar Könyvszemle 1903. évi folyamából).

4. A Karacsay-codextről. (Bizottsági jelentés. Előterjesztetett a M. Tud. Akadémia 1903. márcz. 23-iki ülésén. Megjelent az Akadémiai Értesítő 1903. ápr. füzetében).

5. Főtitkári jelentés a M. Néprajzi Társaság 1903. márcz. 18-iki közgyűlésén. (Ethnographia, 1903. 4. füz.)

6. Több czikk, bírálat és apróbb közlemény az Ethnographia 1903. évi folyamában.

7. Munkácsi Bernáttal szerkesztette az Ethnographiát.

8. A magyar irodalom középkori emlékei (Előadás a M. Nemzeti Múzeum dísztermében 1903. nov. 13-ikán).

9. A rovásírás népi emlékei (Tar Mihály leleplezése a M. Néprajzi Társaság 1903. jan. 17-iki nyilvános ülésén).

10. A csikszentmihályi felirat (Előadás a M. Néprajzi Társaság 1903. okt. 18-iki nyilvános ülésén).

Dr. *Esztegár László*

múzeumi őr, a Magyar Könyvszemle s. szerkesztője.

1. Adalék a magyarországi cenzura történetéhez (Magyar Könyvszemle, 1903. évf. 1. f.)

2. Magyar írók levelei Egressy Gáborhoz. (Irodalomtörténeti Közlemények, 1903. évf. 2. 3. f.)

3. Dayka Gábor kéziratredéke a M. Nemz. Múzeumban. (Magyar Könyvszemle, 1903. évf. 3. f.)

4. Jantyk Mátyás életrajza, (Művészet, 1903. 6. f.)

5. Rónai Jácint feljegyzései Brocky Károlyról (Művészet, 1903. évf. 6. f.)

6. Irodalomtörténeti emlékek Kazinczy Ferencz korából (Ismeretterjesztő előadás a M. Nemz. Múzeumban 1903. nov. 21-ikén.)

7. Batsányi jegyzetei a Zrinyiáshoz. (Magyar Könyvszemle 1903. évf. 4. f.)

8. Kisebb közlemények és könyvismertetések a Magyar Könyvszemlében.

Dr. *Melich János*

I. oszt. segéd-őr, egyetemi magántanár, a M. Tud. Akadémia lev. tagja.

1. Szláv jövevényszavaink. I. kötet 1. rész: Az óbolgár nyelvemlékek szókincse és a magyar nyelv szláv jövevényszavai. Bpest 1903. (Különlenyomat a Nyelvt. Közl. 1902., 1903. évi folyamából).

2. Kodexeink zsoldárfordításaihoz (Magyar Nyelvőr 1903. évi folyam).

3. Tilutoa, mundoa. A Halotti Beszéd olvasásához (M. Nyelvőr 1903.).

4. Miscskönyv a XIV. századból (M. Könyvszemle 1903.).

5. A moldvai csángók eredetéhez (Ethnographia 1903.).

6. Apróbb cikkek: a) Görög (Nyt. Közl. 1903.); b) Pongyola, pajtás (M. Nyelvőr 1903).

Kováts László

I. oszt. segédőr.

1. Történeti előadások a Szabad Lyceumban.
2. Történeti és földrajzi előadások 17 alkalommal az ipari munkások képzésére alakított orsz. bizottság megbízásából.
3. Művelődéstörténeti előadások az Általános Népművelő Egyesületben.
4. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemlében.

Varjú Elemér

II. oszt. segédőr.

1. A Hunyadiak sirkövei. (Sajtó alatt.)
2. Irodalmunk a mohácsi vésztől a kiegyezésig. (Történeti emlékek az ezredéves országos kiállításon. II. kötet.)
3. Az Iparművészeti Múzeum ex-libris kiállítása. (Magyar Könyvszemle 1903. III. és IV. füzet.)
4. A Kulpi család czímerlevele 1443-ból. (Turul 1903. I. füzet.)
5. A Dessewffyek. (Turul 1903. II. füzet.)
6. Könyvismertetések a Magyar Könyvszemlében és a Turulban.
7. Szerkesztette Dr. Schönherr Gyulával a Turult.

Dr. Vértesy Jenő

II. oszt. segédőr.

1. Odysseus az alvilágban. Fordítás az Odysseiából. Főolvasás a Budapesti Philologiai Társaság márcziusi ülésén.
2. Visszafizetés. Költői elbeszélés Magyar Szalon. III. füzet.
3. Költemények a Magyar Szemlében és a Magyar Szalonban.
4. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemlében és a Magyar Szemlében.

Dr. Gárdonyi Albert

gyakornok.

1. Szerkesztette a Magyar Minerva III. évfolyamát. (Sajtó alatt.)
2. Közreműködött a Monumenta Hungariae Judaica I. kötete szerkesztésében.
3. Vidéki könyvtárak 1902-ben. (Magyar Könyvszemle XI. k.)
4. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemle XI. kötetében: A panonhalmi könyvtárról, Ismeretlen római Korvin-kodex, A vatikáni könyvtár égése, Régi magyar nyomtatvány I. Lipót korából, Thurzó János boroszlói püspök kodexe a vatikáni könyvtárban. U. ott Kleemeier Friedrich Johann »Handbuch der Bibliographie« cz. művének ismertetése.
5. Sajtó alá rendezte Berzeviczy Edmund »A Berzeviczy család czímere« czímű munkáját. (Turul, XXI. k.)
6. Könyvismertetések a Turul XXI. kötetében: Bölöny László

»A nagyböloni Bölony család története«, Petri Mór »Szilágy vármegye monografiája«, Benkó Imre »Az inárcsi Farkas család története«, Emilian von Zernicki-Szeliga, Die Polnischen Stammwappen, U. ott Pauler Gyula és ifjabb Kubinyi Ferencz nekrológiai.

7. Kisebb közlemények az Ethnographia XIV. évfolyamában: Jobbágymulatságaink történetéhez, A XVII. századi falusi életből, Valami a lidérczhitről, Egy XVI. századi néplantosról.

8. Kazay Sámuel éremgyűjteménye. (Numizmatikai Közlöny II. évfolyam.)

9. Széchényi Ferencz gróf éremgyűjteményének katalogusáról. (Numizmatikai Közlöny II. évfolyam.)

10. Sorozatos előadások az Általános Népművelő Egyesületben a szociológia köréből.

Dr. *Gulyás Pál*

gyakornok.

1. Jean Antoine de Baif verstani reformkísérlete. (Felolvasás a Budapesti philológiai társaság 1903. nov. 11. ülésén.)

2. A Pán halálához. (Egyetemes Philológiai Közlöny 1903. évf. V—VI. füz.)

3. A magyar bibliographiai irodalom repertoriuma. 1902. október — 1903. szeptember. (Magyar Könyvszemle. 1903. évf. I—IV. füz.)

4. Könyvismertetések: *A*) a Magyar Könyvszemlében: *a*) A magyar iparművészet könyve. I. köt. *b*) Cim Albert: Une bibliothèque. *c*) Cockerell Douglas: Der Bucheinband und die Pflege des Buches. *d*) Fuchs Zsigmond: A színes festékek a nyomdászatban. *e*) Pusztai Ferencz: Nyomdászati encyclopédia. — *B*) a Magyar Iparművészetben: *a*) Lapszemle az Iparművészet könyvéről. *b*) Művészeti könyvtár. — *C*) az Alkotmányban: Két tárcza az Iparművészet könyvéről.

Thurzó Ferencz

gyakornok.

1. Gencsi György végrendelete 1903-ból. (Felsőbányai Hirlap. 1903. évi 6. szám.)

2. Történelmileg helyes-e a »Zazar« folyónév használata? (Nagybánya és Vidéke 1903 évi 2. szám.)

3. A nemzetiségi viszonyok Nagybánya vidékén és a nagybányai magyar helynevek. (Nagybánya és Vidéke 1903. évi 16., 17. szám)